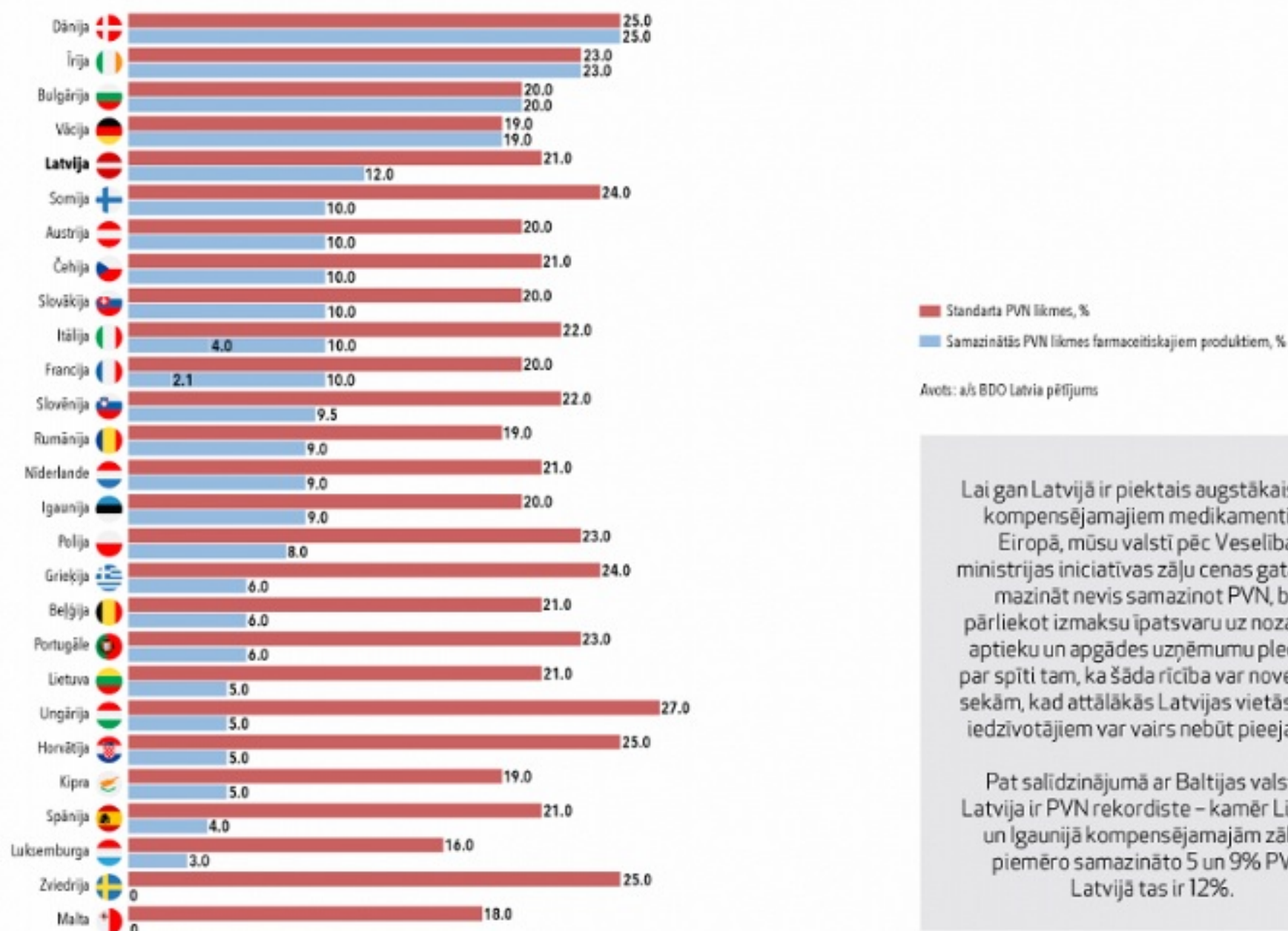

LATVIJĀ 5. AUGSTĀKAIS PVN MEDIKAMENTIEM

Lai gan Latvijā ir piektais augstākais PVN kompensējamajiem medikamentiem Eiropā, mūsu valstī pēc Veselības ministrijas iniciatīvas zāļu cenas gatavojas mazināt nevis samazinot PVN, bet pārliedot izmaksu īpatsvaru uz nozares – aptieku un apgādes uzņēmumu pleciem, par spīti tam, ka šāda rīcība var novest pie sekām, kad attālākās Latvijas vietās zāles iedzīvotājiem var vairs nebūt pieejamas.

Pat salīdzinājumā ar Baltijas valstīm Latvija ir PVN rekordiste – kamēr Lietuvā un Igaunijā kompensējamajām zālēm piemēro samazināto 5 un 9% PVN, Latvijā tas ir 12%.

Latvijā zālēm – viena no augstākajām PVN likmēm Eiropā

Atsaucoties uz ziņu medijā “Diena” publicēto <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/latvija-zalem--viena-no-augstakajam-pvn-likmem-eiropa-14310429> (21.12.2023)

Vairums no 27 Eiropas Savienības dalībvalstīm medikamentiem piemēro zemāku pievienotās vērtības nodokļa likmi, Latvijā piemērotā šī nodokļa likme — 12% ir ne tikai augstākā Baltijā, bet pat visā Austrumeiropā, liecina a/s *BDO Latvia* pētījums.

Latvijā PVN likme medikamentiem ir viena no augstākajām ES, tāpat kā Dānijā, Īrijā, Bulgārijā. "Attīstītās valstis (Somija — 10%; Beļģija – 6%, Luksemburga – 3%, Zviedrijā pat 0%) piemēro salīdzinoši daudz zemāku samazināto PVN likmi nekā Latvija, neskatoties uz to, ka var atļauties ieviest arī lielāku samazināto PVN likmi, jo iedzīvotāju dzīves līmenis ir salīdzinoši augstāks. Šo valstu iedzīvotāji būtu spējīgi nest arī nedaudz lielāku nodokļu nastu, taču ES dalībvalstis nesteidzas šīs likmes palielināt," pētījuma datus komentē a/s BDO Latvia partneris Jānis Zelmenis. Viņš norāda, ka pat salīdzinājumā ar Baltijas valstīm Latvija ir PVN rekordiste – kamēr Lietuvā un Igaunijā kompensējamajām zālēm piemēro samazināto 5 un 9% PVN, Latvijā tas ir 12%. Būtiski zemāka PVN likme zālēm ir Austrumeiropas — jaunajās ES dalībvalstīs Ungārijā, Polijā. "Jāņem vērā, ka medikamentu aplikšana ar pievienotās vērtības nodokli pat dažādās Eiropas Savienības valstīs ir ļoti atšķirīga un pat sarežģīta, jo ir tādas grupas, kurām tiek piemērota šī nodokļa standarta likme, piemēram, bezrecepšu medikamentiem, ir tādi medikamenti, kuriem tiek piemērota pazeminātā PVN likme un pat ir tādas zāles, kurām šī PVN likme ir 4% vai pat 0%," kopējo ainu medikamentu aplikšanā ar PVN skaidro J. Zelmenis. Viņš norāda, ka ir valstis, piemēram, Dānija, Īrija, Bulgārija, kurās visas zāles aplik ar valstīs esošo PVN standartlikmi, ir tādas valstis, kā piemēram, Itālija un Francija, kur daļu medikamentu aplik ar 10%, otru ar daudz zemāko 4% vai pat 2,1% likmi. "Protams, ir Malta, Zviedrija, kurās zālēm pievienotās vērtības nodoklis vispār netiek piemērots," tā J. Zelmenis. Viņš atgādina, ka Eiropas Savienības PVN direktīva paredz, ka PVN standartlikme nevar būt zemāka par 15%, viszemākā no ES dalībvalstīm tā ir Luksemburgā — 16%, Maltā – 18%, Kiprā, Vācijā un Rumānijā 19%, savukārt visaugstākā tā ir Ungārijā 27%, Horvātijā, Dānijā un Zviedrijā — 25%, salīdzinājumā Latvijā — 21% ES vidējā PVN pamatlikme ir 21%, kas ir par 6 procentpunktiem augstāka nekā ES PVN direktīvā noteiktā minimālā PVN pamatlikme. ES normatīvi paredz, ka dalībvalstis var ieviest līdz pat divām samazinātajām PVN likmēm — ne zemākām par 5%, vienlaikus ir preču un pakalpojumu saraksts (pārtikas produktiem, ūdenim, zālēm, farmaceitiskajiem produktiem, veselības un higiēnas produktiem, grāmatu un periodisko izdevumu piegādei, pasažieru pārvadājumiem, kā arī saules enerģijas paneļu iegādei) — kurām var noteikt pat zemāku likmi par 5%.

Lai palielinātu, spiediet uz attēla!

Lētākas zāles – veselāki cilvēki

"Teorētiski un praktiski Latvija saviem iedzīvotājiem varētu piemērot nevis 12% PVN likmi, bet gan 5% līmeni, tādējādi padarot tās pieejamākas sasirgušajiem un iespējams palīdzot ātrāk atveseļoties," uz jautājumu vai Latvija varētu padarīt medikamentus lētākus, atbild J. Zelmenis. Viņaprāt, PVN bija, ir un būs viens no gala cenu ietekmējošajām komponentēm, taču atšķirībā no citām precēm un pakalpojumiem, medikamenti ir cilvēka veselībai un pat dzīvībai nepieciešams produkts tāpēc ar to valstij "pelnīt" naudu valsts kasē nav ļoti ētiski. Galu galā ikvienas valsts interesēs, lai tās iedzīvotāji būtu veseli, nevis slimi vēl jo vairāk, ja ilgstoša slimošana nozīme papildus valsts izmaksas no valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas, savukārt darba devējiem jāmeklē, kas slimojošos aizvieto.

"Var jau būt, ka Latvijas pārvaldītāju loģika ir meklējama pilnīgi pretējā – jo vairāk slimo, jo vairāk papildini valsts maku ar medikamentu PVN, tādējādi minimizējot – amortizējot – valsts izmaksas," ironiski norāda J. Zelmenis.

Viņaprāt loģika ar salīdzinoši augsto PVN likmi medikamentiem būtu meklējama tikai tad, ja uzstādījums ir maksimāli retāk slimot – tā tad lietot medikamentus. Jāņem vērā, ka farmaceitiskā aprūpe ir neatņemama veselības aprūpes sastāvdaļa, un — ja politiķi vēlas, tad arī Latvijā to var padarīt pieejamāku. Proti, ir pozitīvs precedents ar 0% PVN likmi zālēm — Covid vakcīnām – kuru politiķi ieviesa uz laiku no 2020. gada 25. decembra līdz 2022. gada 31. decembrim. Tas nozīmē tikai to - ja valdību veidojošie politiķi grib, tad var pat medikamentiem samazināto likmi padarīt vēl zemāku vai pat to noteikt 0% līmenī.

J. Zelmenis aicina atcerēties pašu būtiskāko, ka valsts izaugsme nav iespējama bez veseliem cilvēkiem, taču spiediens uz veselības aprūpi nevis samazinājies, bet gan tieši pretēji pieaudzis, jo ir daudz tā dēvēto "ielaisto" slimību, kuras pandēmijas laikā netika pienācīgi ārstētas. "Visos līmeņos un jo īpaši augstākajā ierēdniecības un politikas līmenī ir jāsaprot, ka veselības aprūpe nav tērējoša sfēra, bet gan tā ir instruments kā saglabāt veselus cilvēkus, kas ir darbaspēks, un ja veselības aprūpe ir pieejama, tad cilvēki ārstēsies savlaicīgi un tādējādi pozitīvi ietekmē sociālā budžeta izdevumus, jo tie samazināsies," tā J. Zelmenis. Viņš gan steidz pieminēt, ka šie apsvērumi par veseliem strādājošajiem īsti nestrādā attiecībā uz sirmgalvjiem, kuriem medikamenti ļauj pagarināt dzīvildzi.

Zāļu cenu pieaugums zemāks par inflāciju

Lai gan inflācijas rādītāji pēdējo gadu laikā uzšūpojušies sen neredzētos augstumos, ir viena nozare, kura šīm šūpām nav ļāvusies, un tā ir aptieku nozare. Ja preces, pakalpojumi, mājokļa izmaksas u.c. pieauga pat no 20-80%, tad cenu pieaugums farmācijas nozarē bija vien 6-7 %, kas norāda, ka valsts var "uzsist sev uz pleca", nozares regulējums nav pieļāvis cenu teju bezgalīgu celšanos, kas noticis citur (augstākā inflācija pēdējā laikā bija pirms gada – 2022. gada

decembrī). Taču tas nav traucējis Veselības ministrijai nākt klajā ar priekšlikumiem, kas apdraud nozari – lai gan Latvijā ir piektais augstākais PVN kompensējamajiem medikamentiem Eiropā, mūsu valstī pēc Veselības ministrijas iniciatīvas zāļu cenas gatavojas mazināt nevis samazinot PVN, bet pārliedot izmaksu īpatsvaru uz nozares – aptieku un apgādes uzņēmumu pleciem, par spīti tam, ka šāda rīcība var novest pie sekām, kad attālākās Latvijas vietās zāles iedzīvotājiem var vairs nebūt pieejamas. Tās pašas Veselības ministrijas mājaslapā publicētie dati par kompensējamo medikamentu patēriņu gan liecina, ka galvenie ieguvēji no samazināta PVN zālēm būtu tieši apdraudētākās iedzīvotāju grupas. Uzsvērts, ka iedzīvotāji vecuma grupā no 56 līdz 60 gadiem 2021. gadā būtu varējuši ietaupīt 1,1 miljonu eiro, ja PVN kompensējamajiem medikamentiem būtu 5% esošo 12% vietā. Savukārt iedzīvotāji vecuma grupā no 61 – 65; no 65-70 gadiem un no 71 līdz 75 gadiem, katrā no minētajām vecuma grupām ietaupītu aptuveni 1,4 miljonus eiro.

Pēc Nacionālā veselības dienesta (NVD) sniegtās informācijas iedzīvotāju galvenā grupa, kurai ir regulāri jālieto dažādi medikamenti, ir cilvēki vecumā no 56 gadiem līdz 75 gadiem, kā arī pacienti ar dažādām hroniskām saslimšanām. PVN samazinājums zālēm ir būtisks rīks, kā "tiešā veidā mazināt iedzīvotāju izdevumus par viņiem nepieciešamajiem medikamentiem, turklāt sasniedzot tieši vislielākajam riskam pakļautos iedzīvotājus", uzsvērts tekstā.

Turklāt maldīgi ir domāt, ka PVN samazinājums zālēm, nerasniegs tiešo patērētāju, jo farmācijā kā regulējamā nozarē zāļu cenas ir stingri regulētas, ko pierādīja arī situācija ar inflācijas kāpumu. Tāpēc, citējot VM mājaslapu: "samazināts pievienotās vērtības nodoklis zālēm uzlabos to pieejamību mazāk aizsargātajām iedzīvotāju grupām – pirms pensijas vecuma cilvēkiem, senioriem un arī cilvēkiem ar hroniskām slimībām, kam ikdienā nepieciešams regulāri lietot vairākus medikamentus". Lai notiek!